

## שאלות ותשובות

# וישמע משה

שאלות אקטואליות בהלכה למעשה שעלו על שולחנם של פוסקי זמנינו שליט"א

## פרשת משפטים תשפ"ד

## האם מותר לומר לגוי שצריך מגבת ויוכל לקחת ספר?

**א. שאלה:** יהודי רצה להוציא ספר מחדר שהיה אפל ואי אפשר היה למצוא את הספר המבוקש מחמת האפלה, ועלה על דעתו לבקש מהגוי להביא לו מגבת מחדר זה, והמגבות נמצאות בסמוך לדלת הכניסה באופן שניתן למצוא את המבוקש בלי להדליק את האור כך שעצם בקשת המגבת אין בה משום אמירה לעכו"ם והגוי ידליק את האור לצורכו ולנוחותו ואז יוכל הישראל לנצל את האור ולהוציא את הספר. האם יש צד איסור בדבר?

## תשובה:

**והגרי"מ שטרן** הראה לי מש"כ הפמ"ג [א"א סימן ש"ז ס"ק ד] בשם מהרנ"ח שנהג לומר לשפחה שתביא לו חפץ פלוני והיתה השפחה מדלקת הנר להביא החפץ והוא היה נוטל הספר לאורו, והובא גם בח"א [כלל ס"ג ס"ח]. ואולם בספר מאור השבת [עמוד תק"ד] הביא בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל לחלק בין עבדו ושפחתו המחויבים לשמשו, וכלשון הט"ז "היא חייבת להדיחם", וזה נקרא שעושים לצרכם, ובין סתם נכרי שעושה מלאכה עבור ישראל. והגאון רע"א בריש סימן רע"ו הביא דינא דמהרנ"ח, והוסיף 'וצ"ע'. וכתב בברית עולם [סימן ה ס"ד] דאפשר דמש"ה השמיט המ"ב דין זה, ולכן יש להחמיר. וכן במו"ק שם כתב שאין לסמוך על הוראה זו, ע"כ.

**הסכימו הגאונים רבי יעקב מאיר שטרן, רבי שמאי גרוס, רבי מנדל שפרן, רבי נפתלי נוסבוים, ר"ע פריד, רבי נתן קופשיץ שליט"א** שאם הישראל הולך ביחד עם הגוי ממש אסור הדבר מכיון שניכר שנהנה ממלאכת הגוי וכל מה שביקש מהגוי את המגבת היה כדי ליהנות מן המלאכה שעושה ונחשב כאילו עשה עבורו. אבל אם לאחר שהגוי הדליק את האור הישראל נכנס ומוציא את הספר ואינו ניכר להדיא שעושה זאת עבור הישראל אין איסור בדבר.

וכן הורה **הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א**.

## האם מותר לומר לדוור הגוי את קוד המסירה של הדואר?

**ב. שאלה:** בחברות שליחויות שמוסרות דברי דואר בבית המקבלים בחו"ל מקובל שהחברה שולחת למקבל הדואר קוד מסירה שבאמצעותו יכול המוסר לוודא שאכן המקבל הוא הבעלים של הדואר, ובלעדיו לא ימסור לו את הדואר. והדבר מצוי שהשליחים מגיעים בשבת אמנם עושים זאת לצורך הישראל ולא אכפת לבעלים שהחפץ יגיע בשישי או בראשון, אלא לדעת עצמם הם עושים כן להשלים את השליחות שהוטלה עליהם. ונשאלה השאלה האם מותר למסור את הקוד לדוור הגוי בשבת.

## תשובה:

ולכן אין חשש איסור בדבר. וכן הסכימו **הגאונים רבי שמאי גרוס, רבי שמואל אליעזר שטרן, רבי מנדל שפרן, רבי נפתלי נוסבוים, ר"ע פריד, רבי נתן קופשיץ שליט"א**.

**והוסיף הגר"נ קופשיץ** דמכל מקום אסור להישראל לסייע לנכרי בהכנסת החבילה לבית אלא הנכרי יכניסנה לבדו ויניחנה במקומה. וכן אסור לישראל לפתוח את החבילה וליהנות מתוכנה בשבת קודש, שהרי קרוב הדבר שהובאה היום מחוץ לתחום ואסורה בהנאה לישראל. ואם אינו יודע בודאות מה יש בחבילה יש לחוש גם לאיסור מוקצה בטלטולה.

**הסכימו הגאונים הגדולים רבי יצחק זילברשטיין ורבי ברוך דב פוברסקי שליט"א** שאם הדוור צריך להכניס את הקוד למכשיר אלקטרוני שברשותו יש צד איסור בדבר כי זה יכול לחשב אמירה לעכו"ם שעושה מלאכה עבורו. אבל אם הקוד כבר מופיע לפניו והוא רק צריך לשמוע את הקוד מפי הבעלים כדי לדעת שאכן החבילה שייכת לו אין בזה צד איסור, ומותר למסור את הקוד לדוור הגוי מכיון שהבאת הדואר בשבת היא לדעת עצמו וגם כשהישראל מוסר לו את הקוד אינו צריך לעשות כל פעולה נוספת שיש בה איסור בשבת,

## שכח להכניס את השקע של הפלטה והגוי הכניס מעצמו?

**ג. שאלה:** מעשה באחד שיש לו עובד נכרי שנמצא תדיר בביתו, וכבר בקי ורגיל במנהגי ישראל, והנה אירע בערב שבת שהבעה"ב הבין את כל מאכלי השבת על הפלטה ושכח להכניס את התקע לשקע, והלך לבית

הכנסת להתפלל, ואחרי שחשכה הבחין הגוי שהפלטה אינה מחוברת לחשמל והלך וחיבר אותה מעצמו, ואחר כך סיפר לבעה"ב שבזכותו מאכלי השבת חמים כראוי. וכעת מסתפק הבעה"ב האם מותר לו ליהנות מן המלאכה שעשה נכרי עבורו או לאו.

#### תשובה:

**הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א** השיב שדבר פשוט הוא שהגוי אינו נאמן לומר שהישראל לא הכניס את התקע של הפלטה לשקע, ואין זה נחשב מסיח לפי תומו שהרי הגוי יש לו ענין שהישראל יחשיב אותו ויעריך אותו על פעולתו עבור הישראל. ואין הישראל חייב להאמין לו ולחוש לדבריו ומותר לו לאכול מן המאכלים שעל הפלטה אף אם אינו זוכר בבירור שהפעיל את הפלטה. וכן הסכים **הגאון ר"ע פריד שליט"א**.

**ומכל מקום דעת הגר"נ קופשיץ** אם הישראל עצמו נזכר ע"י דברי הנכרי שאכן לא הפעיל את הפלטה יש לאסור את המאכלים, והטעם כי לדעתו אין לסמוך על הקולא שהבאנו לעיל במי ששכח להפעיל את הפלטה שיכול להעבירה לפלטה אחרת בשבת, וקולא זו מקורה בשש"כ שכתב כן בשם הגרש"ז אויערבך זצוק"ל, אולם יש חולקים על כך ולדעת הגר"נ קופשיץ אין לסמוך על סברא זו, וא"כ לא היתה לישראל כל אפשרות להגיע להנאה זו בדרך היתר ונמצא נהנה ממעשה שבת.

**ואילו לדעת הגר"ע פריד** יש לסמוך על סברא זו ומותר להעביר את המאכלים מפלטה ששכחו להפעילה לפלטה אחרת, ולכן יש להתיר את המאכלים בנידון הנ"ל. ודוקא באופן שבשעה שגילו את הדבר והיו יכולים להעבירם עדיין היו חמים קצת שלא היה בהם משום בישול, אבל אם כבר היו מצטננים לגמרי עד אז הרי לא היה יכול הישראל להעבירם לפלטה אחרת משום בישול ואסור ליהנות ממעשה הנכרי.

**ובמה** שדן בעל שרגא המאיר לגבי נכרי שהוסיף מים לטשולנט הסכים **הגר"נ קופשיץ** להתיר, ואמר שתוספת המים אין בה תועלת לטשולנט אלא מניעת נזק שלא ישרף ולכן באכילתו לא נחשב שנהנה ממעשה הנכרי הנאה האסורה. והוסיף שלאחרונה באה לפניו שאלה דומה בקטן שקם בשבת בבוקר מוקדם וראה שהטשולנט נשרף והוסיף מים צוננים לטשולנט מחמת חוסר ידיעה, והורה שאם עשה זאת על דעת עצמו כדי שיוכל לאכול את הטשולנט אח"כ מותר ליהנות מן הטשולנט אולם אם עשה זאת עבור הוריו ולצורכם אסור ליהנות ממנו.

**תחילה** נאמר שלגבי אותם מאכלים שראויים להיאכל אף צוננים כגון בשר מבושל כל צרכו וכדומה אין שאלה כלל, דמכיון שהאפשרות ליהנות מן המאכל לא נתחדשה במעשה הגוי אין ע"ז שם מעשה שבת כלל. אולם לגבי אותם מאכלים שאינם ראויים להיאכל צוננים כגון מרק [אם משער שלולי המעשה של הנכרי היה מצטנן לגמרי עד זמן הסעודה ולא היה ראוי כלל], או אולי גם טשולנט – בפרט אם יש בו דברים שאינם מבושלים עדיין כל צרכם ומתבשלים מכה מעשה הנכרי – בזה עומדת שאלתנו האם יש לצדד ולהורות היתר גם בזה.

**הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א** הראה לי מה שכתב בספר ילקוט הליכות דיני אמירה לעכו"ם אות כח בשם שו"ת שרגא המאיר ח"ד סימן פח אות ב, שאם נכרי הכניס מים קרים לטשולנט כדי שלא ישרף לא נאסר הטשולנט באכילה ע"ז אע"פ שהנכרי עשה מעשה בישול גמור, מכיון שהיה אפשר למנוע את הקדחת הטשולנט גם בדרך היתר ע"י שהיה מכניס מים חמים באופן המותר. והרי אין כוונתו כעת ליהנות מן המים שנתבשלו אלא מן הטשולנט שלא נשרף, ומכיון שהנאה זו היה יכול לקבל בדרך היתר לא נאסר הטשולנט.

**והכא** נמי יש לומר דמכיון שהישראל היה יכול לקבל הנאה זו בדרך היתר אם הנכרי היה מעורר את תשומת לב בני הבית לכך שהפלטה אינה מחוברת, שהיו יכולים להעביר את המאכלים לפלטה של השכנים, ומה שעשה בדרך איסור היה על דעת עצמו, אין זה נחשב הנאה ממעשה שבת ומותר לישראל ליהנות מן המאכלים בשבת.

**הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א** אמר שהמאכל נאסר מכיון שהגוי עשה מלאכה בשבת עבור הישראל והמאכל לא היה ראוי בלא מלאכת הגוי. וכן הסכימו **הגאונים רבי שמאי גרוס ורבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א**, והוסיף **הגרש"א שטרן** שגם על דברי שרגא המאיר יש לפקפק הרבה שהרי סוף סוף נהנה ממים שהתבשלו בשבת ע"י נכרי עבור הישראל, וכל שכן בנידון דידן שהיא עצה רחוקה יותר.

### איזו ברכה יברך חולה סוכרת שאוכל עוגה?

**ד. שאלה:** אדם שסובל ממחלת סוכרת ל"ע וכידוע חולים אלו בעת שיש להם נפילת סוכר חייבים לאכול דבר עשיר בסוכר כדי לאזן את עצמם, וחולה זה לוקח מעט עוגת שוקולד בשביל רוב הסוכר שבה, ושאלתו בפיו האם במצב כזה יש לו לברך שהכל מכיון שעבורו הסוכר הוא העיקר והקמח הוא טפל, וכעין מה ששינו במשנה ברכות (פ"ו מ"ז): הביאו לפניו מליח בתחלה ופת עמו מברך על המליח ופותר את הפת שהפת טפלה לו, ע"כ, או שמכיון שיש לו גם הנאה באכילתו [ולא רק תועלת לרפואה] ומצד ההנאה הקמח הוא העיקר יש לו לברך מזונות.

#### תשובה:

המ"ב סקנ"ה: ועיין בבדק הבית שכתב שרוב הפוסקים חולקים ע"ז וכן הסכימו האחרונים דצריך לברך עליו ברכה הראויה לו כיון שעכ"פ נהנה, ע"כ. וכל שכן בנידון דידן שהיא עוגה רגילה שהיא מאכל בריאים ורק אדם זה אוכל אותה לרפואה בודאי לא אזה ברכתה ממקומה ויש לברך עליה מזונות.

**ושמעתי מת"ח אחד שליט"א** שלדעתו יש לברך שהכל כי אין כוונתו באכילה לקמח אלא לסוכר והוא העיקר. ות"ח אחר השיב כנגדו שרוב האנשים אוכלים עוגה כדי ליהנות מן המתקת שבה ולא כדי לשבוע מהקמח שבה, היעלה על הדעת שיברכו עליה שהכל בעבור זה?

**הסכימו הגאונים רבי שמואל אליעזר שטרן, רבי יעקב מאיר שטרן, רבי שמאי גרוס, רבי נתן קופשיץ, רבי מנדל שפרן, רבי יהושע העשיל קצבורג שליט"א** שברכת העוגה לא אזה ממקומה ומברכים עליה בורא מיני מזונות כדמעיקרא. וכן הורה **הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א**.

**והראה לי הגר"מ שטרן** משי"כ הרמ"א בשו"ע או"ח סימן רד ס"א וז"ל: וכל מרקחת שאין בריאים רגילין בו אלא לרפואה, מברכין עליו שהכל. וכתב עליו

והגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א אמר שיש לו הנאה מן האכילה יש לברך מזונות, אע"פ שעיקר מטרתו עבור הצורך הרפואי שבאכילה מכל מקום כשהנאה מברך את הברכה העיקרית שתקנו על הנאה זו. אבל אם היא ממש ולא מצאנו לעוגה ברכה אחרת מלבד מזונות.

והגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א אמר שיש לו הנאה מן האכילה יש לברך מזונות, אע"פ שעיקר מטרתו עבור הצורך הרפואי שבאכילה מכל מקום כשהנאה מברך את הברכה העיקרית שתקנו על הנאה זו. אבל אם היא ממש ולא מצאנו לעוגה ברכה אחרת מלבד מזונות.

## קנה בגד במאה שקלים והתברר שמחירו יקר בהרבה

**ה. שאלה:** מעשה באשה שהלכה לקנות בגדים, ובין הבגדים היה בגד שנראה יקר ואיכותי ולמרבה ההפתעה היה כתוב עליו המחיר 100, ואמנם כשהגיעה לקופה והעבירה את הבגד אמרה לה הקופאית שהמחיר הרשום בקופה גבוה בהרבה אולם הקונה טענה כנגדה שמכיון שכתוב על הבגד מחיר מסויים החוק מחייב את בעלי החנות למכור את הבגד במחיר הנקוב גם אם יש בו טעות וכך עשתה הקופאית. לאחר שהלכה הקונה לביתה שאלה הקופאית את בעל החנות אודות הבגד ובעל החנות נזעק ואמר שהמחיר 100 שהיה נקוב על הבגד אינו המחיר שהוא כתב עליו, אלא תוית המחיר שבו נמכר בארה"ב במאה דולר, ושכחו להוריד את התוית בשעה שהביאו את הבגד לארץ ובזה שמכרה אותו במאה שקלים הפסיד עליו הרבה כסף. בעל החנות יצר קשר עם הקונה ודרש ממנה לבטל את הקניה או להוסיף את ההפרש במחיר והקונה משיבה שמכיון שלפי חוק הגנת הצרכן על בעל החנות למכור לה את הבגד במאה שקלים, ומנהג המדינה המקובל הוא כפי החוק היא אינה חייבת להחזיר את הבגד ולא להוסיף על מחירו כלום. הצדק עם מי?

### תשובה:

**והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א** אמר לי שלדעתו כל השאלה בטעות יסודה,

דאף לפי חוקי המדינה אין המוכר חייב למכור את הבגד ע"פ תוית מחיר ששמו על הבגד בחנות אחרת בחו"ל, והמוכר שכח להורידה מן הבגד. אלא שלפי החוק אם בחנות זו כתבו מחיר שגוי על הבגד בטעות של בעל החנות או של אחד מעובדיו, בזה מחוייב בעל החנות למכור את הבגד במחיר הנקוב ע"פ

חוקי המדינה. [וגם בזה אם הקונה הוא יהודי ידאי שמים אינו יכול לחייב את המוכר לציית לחוקי המדינה ולמכור לו את הבגד במחיר שאינו מעוניין למכור, אא"כ עשו קנין וכנ"ל].

**והגאון רבי יעקב כהן שליט"א** הסכים עמו לדין, והוסיף דיש חילוק בין אם המוכרת הינה קופאית שאינה בקיאה במחירי המוצרים ומעבירה את הפריטים כפי המחיר שרואה לנגד עיניה, דבזה אין צד מחילה כלל, אבל אם בעה"ב או המוכר הראשי הבקי בכל פרטי המחירים הוא זה שהעביר את המוצר במחיר הנקוב על התוית, יכול הקונה לומר שידע מהטעות ומחל עליה, וכעת חוזר בו, ומכיון שהקונה מוחזק אין המוכר יכול להוציא מידו את הבגד או כסף.

**ועל** עצם הטענה שיש ללכת בעניינים כאלו אחרי חוקי המדינה אמר, ישתקע הדבר ולא יאמר, והראה לי מש"כ הרשב"א בתשובה (ח"ו סימן רנד) הובא בש"ך חו"מ סימן עג סקל"ט ובב"י סימן כו, בענין ירושת אשה לפי משפטי הגויים, וז"ל: וגדולה מזו אמרו שב"ד מתני' לעקור ד"ת וסמכו על מה שאמרה תורה אשר יורוך וכ"ש למגדר מילתא. אבל ללמוד מזה לילך בדרכי הגויים ומשפטיהם ח"ו לעם קדוש לנהוג ככה. וכ"ש אם עתה יוסיפו לחטא לעקור נחלת האב על הבנים וסומך על משענת קנה הרצון הזה ועושה אלה מפיל חומות התורה ועוקר שרש וענף והתורה מידו תבקש ומרבה הוננו בזה בפועל כפיו נוקש ואומר אני שכל הסומך בזה לומר שמותר משום דינא דמלכותא טועה וגזלן הוא וגזלה ישיב. וחס ליה דאפי' גזלה ישיב רשע מיקרי כדאיתא בפ' הכונס (דף ס' ע"ב). ואם נאמר כן בטלה ירושת בנו הבכור דכל הנחלות ותרש הבת עם הבנים. ובכלל עוקר כל דיני התורה השלמה ומה לנו לספרי הקודש המקודשים שחברו לנו רבי ואחריו רבינא ורב אשי ילמדו את בניהם דיני הגויים ויבנו להם במות טלואות בבית מדרסי הגויים חלילה לא תהיה כזאת בישראל ח"ו שמא תחגור התורה עליה שק, ע"כ.

**הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א** אמר שהאשה אינה צריכה לשלם את המחיר המלא שתובע ממנה בעל החנות, ומכל מקום היא צריכה להוסיף בדמיו עד כדי ההוצאות שהוציא עליו בעל החנות ברכישתו והבאתו כו' כדי שלא יפסיד במכירתו.

**והגאון רבי מנדל שפרן שליט"א** אמר שאם הפער בין המחיר האמתי של הבגד למחיר ששילמה הלקוחה הוא יותר משתות המקח בטל והבגד חוזר אל המוכר או שתשלים הלקוחה את מחירו. ואם הפער הוא פחות משתות יש כאן מחילה, ובשתות קנה ומחזיר אונאה, הכל כדיני אונאה המפורשים בשו"ע. אמנם אם כבר השתמשה הלקוחה בבגד וכבר אי אפשר להחזירו לחנות ולמוכרו כנגד חדש, וכעת הוא תובע ממנה להשלים את הסכום, בזה ידו על התחנתה ויתפשרו ביניהם שתוסיף לו קצת והשאר ימחל.

**והגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א** אמר שאם הלקוחה אינה מאמינה למוכר שהיתה לו כאן טעות אמיתית והיא סבורה שהוא מחפש דרך להוציא ממנה תוספת תשלום שלא כהוגן, אי אפשר להוציא ממנה בעל כרחו מכיון שהיא מוחזקת בבגד ובכסף. אבל אם היא מאמינה לו הרי היא חייבת להחזיר את הבגד או להוסיף תשלום כפי דרישת המוכר דבדאי הוא מקח טעות גמור ואי אפשר לכוף את האדם למכור חפץ במחיר שאינו חפץ למכור בו.

**והגאונים רבי שמואל אליעזר שטרן ור"ע פריד שליט"א** אמרו שאם מדובר בטעות הניכרת וכל אחד מבין שבגד כזה אינו נמכר במאה שקלים חייבת הלקוחה להחזיר את הבגד או להוסיף כסף כדרישת המוכר. אבל אם אין זו טעות מובהקת כל כך והלקוחה כבר עשתה קנין בבגד אי אפשר להוציא מידה. וכן הסכימו בב"ד הישר והטוב שבטעות הניכרת מחוייבת להחזיר. ומכל מקום אמרו שבימינו רוב מכירת הבגדים נעשית ע"י סריקת הבר קוד שעל הבגד והמחיר הכתוב במחשב לבגד זה, ואם היתה הטעות בהכנסת הנתונים למחשב שכתבו לבגד זה סכום נמוך מדי, בודאי אין בעל החנות יכול לבוא בטענות ללקוח ואי אפשר להחזיר כסף או את הבגד וההפסד הוא שלו. אבל שאלתנו שייכת רק במקומות שהקופאית מכניסה את המחיר באופן דיני לפי התוית המוצמדת לבגד, ובזה יש חילוק בין טעות הניכרת לטעות שאינה ניכרת וכנ"ל.

# מכתבים למערכת

לו למשה, והמחלוקת בגיטין (א.ס.) אי מגילה ניתנה או חתומה ניתנה, אינו רק אי מסרה משה לישראל כל מגילה בפ"ע או רק חתונה ניתנה. וא"כ מסתבר דגם המגילה צריך שיהיה המגילה כתובה בידיעות, "דע"ז נקראת ספר שדומה לס"ת".  
**ומצאתי** בט"ז ליו"ד (ס"י רעה סוף סק"ג) שכתב לגבי ס"ת שנקרע רוב התפירות שבין ריעה ליריעה: "...משא"כ כאן דבעינן חיבור, שיהיה הכל ספר אחד, וכל שנקרע רובו בטל ממנו שם זה", דלשיטתו התפירה של הס"ת ענינו לעשות מהיריעות השונות ספר אחד. ואילו ב'פתחי תשובה' שם (סק"ד) הביא ג"כ להלכה כן מה'בני יונה' אבל מטעם אחר: "דהלכה כך היתה להיות הידיעות תפירות בגידים, ולא משום חיבור לבד אתיא לך, אלא שכן ההלכה [הלמ"מ]. לכן בעינן כל התפר או רובו קיים".

## שינוי הלשונות בזה ברמב"ם ובשו"ע

**ואולי** יש להעיר בזה משינוי הלשונות ברמב"ם. שבהל"ס"ת (פ"ט ה"ג) כתב: "כשתפרין הידיעות אין תופרין אותן אלא בגידין של בהמה או חיה טהורה... כדרך שתופרין התפלין...", ובלשון הזה ממש כתב שם בהל"ס תפילין (פ"ג ה"ט). ואילו בהל"ס מגילה (פ"ב ה"א) כתב: "המגילה צריכה תפירה עד שיהיו כל עורותיה מגלה אחת. ואינה נתפרת אלא בגידין כס"ת. ואם תפרה שלא בגידין פסולה". ומלשון הרמב"ם משמע שבמגילה יש כאן שני חיובים שונים, עצם התפירה צריכה להיות כדי שתהיה "מגילה אחת", ובנוסף לזה לומדים מס"ת שהתפירה צריכה להיות בגידין. ואילו בתפירת הס"ת אין הרמב"ם מחלק את זה לשנים, ומשמע שגם עצם התפירה נלמד מהלל"מ.  
**וכן** יש להעיר משינוי הלשונות בשו"ע באופן אחר. לגבי תפילין כתב (א"ח ס"י לב סמ"ט): "הלכה למשה מסיני שיהיו תפילין נתפרים בגידי בהמה וחיה טהורים". ולגבי ס"ת כתב שם (י"ד ס"י רעה ס"א): "אין תופרין ס"ת אלא בגידי בהמה או חיה טהורים". ולגבי מגילה כתב שם (א"ח ס"י תרצ"א ס"ה-י): "אם תפרה בחוטי פשתן פסולה. אם הטיל בה שלשה חוטי גידים כשרה, ובלבד שיהיו משולשות...". ולכאורה משמע משינוי הלשונות דגם ס"ת וגם מגילה אין חיוב התפירה נלמד מהלל"מ, כי התפירה נעשית מטעמים אחרים, אלא שלמדים שצריך לעשותה בגידים כשרים.  
**ולפי** זה יש ללמוד שע"פ שיטת השו"ע גם ס"ת וגם מגלה שלא תפרום, הרי זה פסול מדין חסד.

[והאמת שאני מסופק מהו שורש הדון ד"מגילה אחת" דבשלב זה צריך תפירה, האם זה כדי שלא יהיה חסד, שזה פסול לגבי ס"ת יותר מאשר לגבי מגילה, שכל"ל לשיטת הרא"ש אף בחסד מתחילתו כשר בדיעבד. ואולי דין ד"מגילה אחת" אינו קשור לחסד, אלא שבאם ישנם ידיעות יריעות אין גם חפצא של מגילה או ספר ויל"ע בזה].

## באם דין התפירה מדין "מגילה אחת" או יש לתפור גם שלא בגידין

**ונהגה** על מה שכתב בשו"ע שם "אם הטיל בה שלשה חוטי גידים כשרה", כתב הרמ"א: "ואם אין לו גידין יותר מוטב לתפור הנשאר בחוטי פשתן מלהניחו בלא תפירה. אבל אם יש לו גידין, יתפור כולה בגידין". וב'ביאור הגר"א' (סק"ז) הביא בקשר לזה: "...ובירושלמי פ"א דמגילה [ה"ט] תפורה הלל"מ, וכן כתב הרמב"ם פ"ב המגילה צריכה שתהא תפורה כולה עד שיהיו כל עורותיה מגילה אחת".  
**וביאר ב'דמשק אליעזר'**: "...וכמ"ש בירושלמי 'תפורה הלל"מ', ולא קאמר 'גידין לס"ת הלל"מ', ש"מ דעיקר הקפיא שיהיה תפור ויהיה הכל כמגילה אחת. וכ"כ הרמב"ם פ"ב ה"א 'מגילה צריכה שתהא תפורה כולה עד שיהיו כל עורותיה מגילה אחת, ואינה נתפרת אלא בגידין', הרי דעיקר חיוב התפירה שיהיה מגילה אחת, ולהכי שאינן לו גידין טוב יותר לתפור במשי מלהניח אינו תפור. וכמו בשטר דעיקר הקפיא שלא יהיה אויר, וטוב יותר למלאות בקרובים מלהניח חלק".  
[וכן כתב בק"טת הסופר (פ"ז סק"ג) כתב: "בשעת הדחק שאין להם גידין, ואין להם במה לקרות, תופרין בחוטי פשתן את הידיעות זו בזו, וכן בעמדים, וקורין בו עד אשר ישנו גידין לתפור כהלכתו. וכשיש להם גידין אסור לקרות בו עד שיתפרום בגידין כהלכתו".]

**ולכאורה** גם דין זה תלוי בחקירה הנ"ל, שהרי באם כל דין התפירה נלמד מהלל"מ, לא כל כך מסתבר לחלק ולומר דבאם אין לו גידין יתפור את הנשאר בפשתן, שהרי ההלל"מ נאמר רק בגידין ומאפה יש ללמוד תפירה שלא בגידין. ועדיין צ"ע בכל זה.

גליון זה נודב לעילוי נשמת האשה החשובה

מרת **אסתר לאה ב"ר אביגדור ע"ה קופרשטיין** ת.נ.צ.ב.ה.  
הונצחה ע"י משפחתה שיחי

**הרב יוסף שלמה גולדשמיט שליט"א** כתב לנו על מה שדנו בגליון פרשת וארא שאלה ד ואלו דבריו:

**אני** אישית למדתי בישיבה בשווייץ (הישיבה של הגר"ד קופלמאן זצ"ל), והגר"ש וואזנר זצ"ל הגיע לשם מדי שנה לשלושה שבועות למנוחה, וזכורני שבשנה אחת שכח הבעל תפילה ברכה אחת (מסדומה שזה היה במנוחה), ואחרי שכבר התפזרו כולם הלכו לשאול אותו על כך, ופסק לחזור על חזרת הש"ן, וכך עשו, שבסוף הסדר לבשו כל הישיבה כובעים וחליפות והתייצבו לשמוע חזרת הש"ן.

## הגאון ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א כתב לנו:

**בושמע משה** פרשת וארא תשפ"ד, שאלתם האם אומרים 'שהשמחה במעונו', בברית מילה, דהא איכא צערא דינוקא. ע"ש.

**הנה בשו"ת להורות נתן** להגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל (ה"א סימן ס"ב), כתב שהיכא דאינרמי סעודת חתן וסעודת ברית מילה כאחת, יש להמסובים להתחלק לפני ברכת המזון לשני חדרים, מקום אשר שם בעלי הברית לא יאמרו שהשמחה במעונו. ובמקום שהחתן שם יאמרו שהשמחה במעונו.

**אבל** אין לומר שיברכו ביחד ולא יאמרו שהשמחה במעונו, דכיון דחז"ל תיקנו שבסעודת חתן יאמרו שהשמחה במעונו, אין לבטלו. וכל אחד מתברך בפני עצמו בברכה הראויה לו.

**אולם** בסוף דבריו הביא לדברי המאירי (סוכה כה, ב) שלא העלה כן, בתחילה כתב המאירי נקודה חשובה - כל שלא נעשית הסעודה בשבילו כגון סעודת מילה שהחתן קרוי לשם, אין אומרים שם אפילו שהשמחה במעונו [ולכן צריך להזהר להוסיף דבר מאכל לכבוד החתן והכלל].

**והוסיף המאירי** - ויש נוהגין שמאחר שאף בסעודת מילה היה ראוי לאומרו [שהשמחה במעונו] אי לשם משום צערא דינוקא, כל שהחתן בא לשם מחזירין אותה לדינה [שאומרים]. ע"כ.

**ובשו"ת בירורי חיים** להגאון רבי חיים שלום סגל שליט"א חלק י', ביאר הדברים, שאמירת שהשמחה במעונו בברית לא היו בגדר איסור, אלא דמיון דאיכא צערא דינוקא, הרי השמחה פגומה. אבל היכא דאיכא חתן הרי הושלמה השמחה שבעתים, ומעתה יוכלו לומר שהשמחה במעונו. וכן העלה בספר חשו"ק חמד (יומא לט) כשנעשה משולב הברית מילה יחד עם שבע ברכות, אומרים שהשמחה במעונו. ע"ש באריכות.

**ש"ב הגאון רבי ברוך אבערלענדער שליט"א** אב"ד בודאפעסט כתב לנו והבאנו חלק מדבריו בגליון פרשת וארא, וכאן נביא השלמת הדברים:

## האם ההלל"מ מחייב רק שהתפירה תיעשה בגידין או שמחייב גם עצם התפירה

**ויל"ע** האם למדים מהלל"מ גם חיוב של תפירה, וגם שהתפירה תהיה בגידין, או שחיוב התפירה הוא מדין חסד, והלל"מ מחייב רק שהתפירה תהיה בגידים.

**ומצאתי** ב'ספר המפתח' (פנקל) להרמב"ם (הל' מגילה פ"ב ה"א) שהביא חידוש מה'צפנת פענח' דאפילו כתבה על קלף אחד גדול פסולה, דדינא הוא שצריך תפירה בגידין. וכמו שכתב גם בחידושי עמ"ס מכות (יא, א - ע"ג לב בסופו): "במגילה צריך לתפור, לא בשביל שיחברו, ונ"מ דמוכרח לעשות מיריעות מפורדות כדי שיתפור". ומביא דוגמא לזה מבגדי כהונה (ימא ע"ב, ב, רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ח ה"ט"ז), שבי"ת הדי נארג בפני עצמו כי מצוה לתפורם במחט.

**אמנם בשו"ת 'אבני נזר'** (י"ד ס"ב שם אות ג) כתב דאין דין תפירה רק כדי לחבר: "...והרי הלמ"מ כי לחבר הידיעות צריך לתפור בגידין, והיינו דלא הוי חיבור רק ע"י גידין. ובודאי אם ה' משכחת יריעה גדולה שכתוב עליה כל התורה ה' כשר". וכן מביא בארחות חיים' (פ"י תרצ"א אות י') משי"ת 'מור ואהלות' (אוהל בית הרוחה סי' יג).  
**ובשו"ת 'עטרת משה'** (י"ד ס"ב אות ח) מביא שהס"ת ודאי נכתבה כל פרשה כשניתנה

גליון זה נודב לעילוי נשמת

הגה"ח רבי **יום טוב ליפא** זצ"ל סופר סת"ם  
בן הגה"צ רבי **שמואל דוד הכהן** זצ"ל ראב"ד חוסט  
נלב"ע ג' שבט תש"מ ת.נ.צ.ב.ה.  
הונצח ע"י בנו הרבני הנגיד הגה"ח ר' **שמואל פרידמן** שליט"א

ברכת מזל טוב חמה ולבבית לידיד נפשי  
עדן הנפש ואציל המימות עוסק בצרכי ציבור באמונה  
מוקיר תורה ולומדיה ואיהו גופיה צורבא מרבנן  
הרב החסיד ר' **אהרן שלום חריטן** שליט"א  
ר"מ בבית"מ ד"ר כהן  
לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח העילוי  
כמר **משה** נ"ו מבחירי ישיבה"ק 'דובר שלום'  
עב"ג בת הרה"ח ר' **שמעון צבי שטיין** ה"ו  
והברכה אחת לסבים החשובים  
הרב החסיד ר' **אובדן גמינדר** שליט"א  
הרב הגאון ר' **ישראל יצחק חריטן** שליט"א  
יהא רעוא שהזיווג יעלה יפה ויזכו לראות דורות ישרים  
ומבורכים מכל יוצ"ח בבריות גופא ונהורא מעליא

ברכת מזל טוב חמה ולבבית לידידנו עוז  
מרבין תורה ויראה בחכמה וכתבונה יתירה  
רבות בשנים בישיבתה"ק 'שמח לב' אשדוד  
הגה"ח ר' **דוח פינקלשטיין** שליט"א  
משפיע בבית המדרש י"ד כהן  
לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח העילוי כמר **ישראל** נ"ו  
והברכה אחת לסבים החשובים  
הגאון החסיד ר' **אהרן רובינפלד** שליט"א  
ראש ישיבת בעלזא ירושלים  
הגאון החסיד ר' **לייבל פינקלשטיין** שליט"א  
מרבין תורה ויראה רבות בשנים בעיר מונסי  
יהא רעוא שהזיווג יעלה יפה ויזכו לראות דורות ישרים  
ומבורכים מכל יוצ"ח בבריות גופא ונהורא מעליא

ברכת מזל טוב חמה ולבבית לידיד נפשי  
עדן הנפש ואציל המימות עוסק בצרכי ציבור באמונה  
מוקיר תורה ולומדיה ואיהו גופיה צורבא מרבנן  
הרב החסיד ר' **אהרן שלום חריטן** שליט"א  
ר"מ בבית"מ ד"ר כהן  
לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח העילוי  
כמר **משה** נ"ו מבחירי ישיבה"ק 'דובר שלום'  
עב"ג בת הרה"ח ר' **שמעון צבי שטיין** ה"ו  
והברכה אחת לסבים החשובים  
הרב החסיד ר' **אובדן גמינדר** שליט"א  
הרב הגאון ר' **ישראל יצחק חריטן** שליט"א  
יהא רעוא שהזיווג יעלה יפה ויזכו לראות דורות ישרים  
ומבורכים מכל יוצ"ח בבריות גופא ונהורא מעליא

י"ל ע"י הצב"י **משה פריד** בלאאמו"ר הרב **עמרם** שליט"א בן מו"ז הרב **סנדר** זצ"ל קרית בעלזא בית שמש יצ"ו

העלון עבר הגהה הלכתית של הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א דומ"ץ דקהל מחזיקי הדת בעיה"ק ירושלים תובב"א ונשיא המערכת